

Naast het hek dat de grens met Mexico markeert, loopt een brede bufferzone die slechts beperkt toegankelijk is. Deze brede grenszone bevindt zich volledig op Amerikaans grondgebied.

De omgekeerde frontier van de VS

Waar de Frontier-gedachte ooit stond voor ongekende mogelijkheden in Amerika, zit de laatste frontier in het zuidwesten nu potdicht. De grens met Mexico lijkt steeds meer op een omgekeerde frontier. Want hij kruipt de VS in en dringt de levens van Amerikanen binnen.

Freerk Boedeltje – Henk van Houtum

San Diego State University – Radboud Universiteit Nijmegen & University of Eastern Finland

An de zuidkant van de Verenigde Staten loopt een meters-hoog hek dat de VS van Mexico scheidt – vanaf de oceaan tot diep in de onbegaanbare, gortdroge zuidelijke gebieden van de VS. Dat hek is de afgelopen decennium gegroeid in dikte, lengte en beveiliging. Zeker na 2001, ook al hadden de Mexicanen niets met de terroristische aanslagen in de VS te maken. Naast het hek loopt een hel verlichte bufferzone die slechts beperkt toeganke-

lijk is en sterk bewaakt wordt. Deze brede grenszone bevindt zich volledig op Amerikaans grondgebied. De surveillance, via camera's en vanuit auto's, op *quads* en te paard, is vooral gefocust op wat er in de VS gebeurt, en is met de rug naar de ander toe gekeerd. Zeker, de controle richt zich op de 'illegale' komst van Mexicanen en anderen naar de VS, maar de controle gaat vooral de VS zelf in. De *border agents* hebben de bevoegdheid ver van de grens nog mensen te ondervragen en hen om legitimatie te vragen. De feitelijke grens is dus niet waar je hem verwacht. Er zijn meerdere permanente checkpoints tot wel 80 kilometer vanaf het hekwerk, die volgens de Border Customs Union vooral bedoeld zijn om 'illegalen', terroristen en smokkelaars te identificeren.

FRIENDSHIP PARK

Een stad als San Diego in Californië is daardoor alleen op papier een grensstad. Want de stadsgrenzen van San Diego reiken dan wel tot aan de grens, maar de werkelijke stad begint pas zo'n 15 kilometer vanaf de grens. Tussen de stad en de grens ligt een rommelig gebied dat gekenmerkt wordt door chaotische planning en vervallen bebouwing, verouderde industriële complexen, een deel van de San Diego Bay dat als militair gebied dient en waar helikopters bijna dagelijks oefenen, en een ondoordringbaar natuurgebied.

Het nauwelijks bereikbare Friendship Park is bedoeld om dicht bij de grens te kunnen recreëren, terwijl je met vrienden aan de overkant kunt praten.

Ook in de langetermijnplanning van de City of San Diego lijkt de focus gericht op de ontwikkeling naar het noorden, naar de high-techsector in Sorrento Valley, en de aanleg van een metrostelsel van *downtown* naar de noordelijk gelegen Universiteit van Californië San Diego. Grensoverschrijdende planning is bijna afwezig.

Illustratief voor deze afsluiting is het San Diego Estuary State Park dat tot aan de grens reikt. Als staatspark zou het open moeten zijn voor het publiek om vrij te genieten van het prachtige uitzicht op de San Diego/Tijuana River die daar uitmondt in de Pacific. Maar de toegangspoort is permanent afgesloten met een hek en je kunt er alleen te voet doorheen. Pas na een lange wandeling in de hitte bereik je de oceaan. Hier, vlak naast het grenshek, bevindt zich het laatste deel van het park. Het is nieuw aangelegd en bedoeld om dicht bij de grens te kunnen recreëren, terwijl je met vrienden aan de overkant kunt praten. Dit zogeheten Friendship Park doet surrealistisch aan. Want het is nauwelijks bereikbaar. De weg ernaartoe is afgesloten voor auto's. Daardoor blijft de grote parkeerplaats leeg en worden de barbecues, picknickbanken en het moderne toiletgebouw niet gebruikt. De enigen die er komen, zijn de *border guards*. Die houden de bewegingen van mogelijke voetgangers richting de grens nauwgezet in de gaten. Waar aan de andere kant, in Mexico, het hek wordt gebruikt als nationale achtertuin, en het strand tot aan het hek wordt benut als recreatiegebied en *playground*, voelt Friendship Park aan de VS-zijde als de spookstad uit de Gold Rush, de hoogtijdagen van de Go West-gedachte. Ook toen werden plaatsen als niemandslanden achtergelaten. De karavaan van Amerikaanse gelukszoekers trok verder: Go West. De uitspraak 'Go West young man', stond lange tijd symbool voor de Amerikaanse droom van vrijheid, ambitie en expansie. De Frontier-gedachte stond voor ongekende mogelijkheden, en een nieuw begin op nieuw land. Een aansporing tot avontuur en wedergeboorte voor jonge Amerikanen om de armoede te ontvluchten en het geluk te zoeken. Opnieuw beginnen behoort nog steeds tot

de ziel van de Amerikaanse maatschappij, maar nieuw land is er niet meer en de laatste frontier van vandaag ligt in het zuidwesten, in de vorm van deze dichte grens tussen Mexico en de Verenigde Staten.

GOUDEN KOOI

De gelukszoekers van weleer komen nu vooral van de andere kant. De VS trekken niet meer verder, maar trekken zich terug; een deel van het eigen land wordt ontkend. De angst is blijkbaar zo groot dat men het grensland als *collateral damage* in de strijd om vrijheid opoffert: een soort geografische automutilatie.

En het gaat om meer dan de fysieke verlegging van de grens. De grens dringt zich overal op in de samenleving, tot in kantoren en woonhuizen. Want uit angst voor terrorisme wordt op grote schaal het internetgedrag van burgers geregistreerd en worden telefoons afgeluisterd. De uitsluiting van de ander sluit zo de eigen bevolking in. Het land begint steeds meer trekjes te vertonen van een vrijwillige openluchtgevangenis, een gouden kooi. Het is veelzeggend dat de camera's op de grens niet zozeer naar buiten, maar naar binnen zijn gericht.

Het belangrijkste voorbeeld van een *self-caging* op deze schaal is misschien wel de voormalige grens tussen Oost- en West-Berlijn tijdens de Koude Oorlog. Waar aan DDR-zijde meerdere hekken, een brede bufferzone en strikte surveillance mensen ervan moesten weerhouden naar het Westen te vluchten, stond de muur in West-Berlijn symbool voor de onderdrukte vrijheid. Hij was een vrijplaats voor subversieve kunst en graffiti.

Paradoxaal genoeg wordt de grens van de zelfverklaarde veevechter van het zogenaamde vrije Westen, de VS, steeds meer de muur aan de Oost-Duitse kant, maar dan in de vorm van vrijwillige begrenzing, waarbij net als bij de DDR de grens zich vele kilometers uitstrekt op het eigen grondgebied en de eigen burgers eveneens massaal worden afgeluisterd en gevolgd.

TRUMP WALL

De Republikeinse presidentskandidaat Donald Trump is een representant van de omgekeerde frontiergedachte. Enerzijds weet hij de American dream en de illusie van de oorspronkelijke frontiermentaliteit als geen ander te verkopen. Wat zijn kiezers echter vooral aanspreekt is behalve de spierballentaal en de *can do*-mentaliteit het protectionisme. Zijn politiek is gericht op de omgekeerde vrijheid zoals hiervoor geschetst, want hij heeft het over uitsluiting, afscheiding, afsluiten en een nog hoger hek dan er nu al staat. De Brits-Amerikaanse komiek John Oliver heeft een mooi verhaal over het verlangen van Trump naar een nog hoger hek. Olivier laat zien hoe het idee van de Trump-muur steeds hoger, groter en duurder werd. Eerst was de muur 35 feet (10,5 meter) en in de latere toespraken werd hij 90 feet (27 meter), waarbij de kosten al snel boven de 25 miljard dollar uitstegen. Een Trump-muur – hoe onrealistisch ook, omdat Trump Mexico voor de kosten wil laten opdraaien – zal juist het tegenovergestelde effect hebben. In naam van de vrijheid ontstaan steeds meer onvrijheid, meer surveillance en controle en minder privacy.

Aan de andere kant van de grens zien we dat Mexico steeds meer het West-Berlijn van vandaag is. Hier wordt het hek genegeerd en gebruikt voor kunstzinnige en politieke uitingen van vrijheid. De muur en het hekwerk in Tijuana zijn bedekt met graffiti, poëzie en teksten, en behangen met bloemen.

Dezelfde ervaring hadden wij bij een andere grensmuur die we voor ons onderzoek naar grenzen ook bezochten, namelijk op Cyprus. Deze snijdt sinds 1974 de stad Nicosia doormidden. Aan de Grieks-Cypriotische kant wordt de toegang streng bewaakt

en aan de Turks-Cypriotische kant geldt de grens vooral als achtertuin, als een muur waar kinderen tegen voetballen, en waar de was te drogen hangt. Een schrijnender voorbeeld is de muur tussen Israël en Palestijns grondgebied, waar dezelfde subversieve symboliek van de onderdrukking de muren aan Palestijnse kant siert.

TERUGKEER VAN DE MUUR

De zelfbegrenzing van de VS is misschien illustratief voor de terugkeer van de muur die voorheen vooral voorbehouden was aan onvrije dictaturen. In de afgelopen jaren zijn er wereldwijd meer hekken gebouwd en zijn er meer metaal en prikkeldraad tussen landen aangebracht dan ooit tevoren. Vooral op en aan de grenzen van de VS, de EU en Australië. Terwijl keer op keer blijkt dat hekken en muren migratie, smokkel en terrorisme niet kunnen stoppen. Hogere hekken leiden er alleen toe dat migratie zich verplaatst en mensensmokkelaars in de kaart worden gespeeld. Mensen nemen daardoor steeds andere gevaarlijke routes, waarbij meer doden vallen. Hogere hekken leiden juist tot meer, niet minder angst en xenofobie. Tot meer discriminatie en gevoelens van uitsluiting, die een voedingsbodem vormen voor terrorisme. Militaristische grenzen zijn dan ook symptoombestrijding. Ze maken Mexico en de migranten tot vijanden. Ze leiden tot meer angst en een onvrijheid voor de eigen bevolking. Aldus verloochent het 'Land of the free and the brave' haar eigen geschiedenis en waarden en wordt het steeds meer een begrensde heilstaat. Er is sprake van een omgekeerde expansiedrift aan de grens, een invers imperialisme. Het 'Go West' is een 'Go Back' geworden. •

Aan de andere kant van de grens zien we dat Mexico steeds meer het West-Berlijn van vandaag is. Hier wordt het hek gebruikt voor kunstzinnige en politieke uitingen.